

זבחים פרק תשיעי המזבח מקדש

(זבחים פג, א)

משנה:

המזבח מקדש (אפילו דבר פסול שעלה למזבח - קדשו המזבח ליעשות 'לחמו', ואין מורידין אותו) [את] הראוי לו (משהוברר לחלקו). (ובגמרא מפרש: למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי לאחר קמיצה, שלא הובררו לחלק גבוה: דאף על גב דקידשה המנחה כולה בכלי - אין זה חלק גבוה ברור: שאין המנחה קריבה כולה, ובקמיצה בלא מתן כלי אין זה מבורר למזבח.)

רבי יהושע אומר: כל הראוי לאישים (לאש) - אם עלה לא ירד,

שנאמר: (ויקרא 1.1) [צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה] היא העולה על מוקדה [על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו] (דבר שהוא למוקד; ועולה היא - בהוייתן יהא, ולא ירד; היא משמע בהוייתו תהא משעלתה על מוקדה): מה עולה שהיא ראוי לאישים (לאפוקי דם ונסכים, כדמפרש בסיפא: אין בין דברי ר' ג' לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים), אם עלתה לא תרד - אף כל שהוא ראוי לאישים, אם עלה לא ירד.

רבן גמליאל אומר: כל הראוי למזבח - אם עלה לא ירד, שנאמר 'היא העולה על מוקדה על המזבח': מה עולה שהיא ראוי למזבח, אם עלתה לא תרד - אף כל דבר שהוא ראוי למזבח, אם עלתה לא תרד.

אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים, שרבן גמליאל אומר: לא ירדו, ורבי יהושע אומר: ירדו. (הני תנאי פליגי בפירושא דאת הראוי לו' דסתמא דמתניתין; רבי סתם מתניתין את הראוי לו' למעוטי שאין ראוי לו, והדר מפרש ומאי ניהו 'ראוי לו': לרבי יהושע ראוי לאישים שנפסל, ולא דם פסול ונסכים פסולין שאינן לאישים; ולרבן גמליאל: כל הראוי למזבח שנפסל, אפילו דם ונסכים, ואין לך למעט אלא מה שלא נברר לחלק מזבח מעולם, ומאי ניהו? - קמצים שלא קידשו מעולם בכלי.)

רבי שמעון אומר (רבי שמעון סבירא ליה בנסכים של זבח כרבי יהושע, ובנסכים הבאין בפני עצמן כרבן גמליאל, ולא מ'מוקדה' יליף, אלא טעמא אחרינא אית ליה, כדמפרש בגמרא): (אם) הזבח כשר ונסכים פסולין (כגון שיצאו או נטמאו), הנסכים כשירים והזבח פסול (גירסת רש"י: 'או הזבח נפסל והנסכים כשרין'; הואיל והם באים בגללו - נפסלו עמו, ובטלה תורת הקרבה מהן), אפילו זה וזה פסולין - הזבח לא ירד (דמזבח קדשו), והנסכים ירדו (שאינן מזבח מקדש פסולין אלא בבאין בגלל עצמן אבל לא הבאין בגלל אחרים, כדיליף רבי שמעון טעמיה בגמרא).

(זבחים פג, ב)

גמרא:

'לאוי לו' - אין, שאין ראוי לו - לא; למעוטי מאי (שלא נראה למזבח לדברי הכל)?

אמר רב פפא: למעוטי קמצין שלא קידשו בכלי.

מתקיף לה רבינא: מאי שנא מדעולא, דאמר עולא: 'אימורי קדשים קלין שהעלן לפני זריקת דמן - לא ירדו: נעשו לחמו של מזבח' (אימורי קדשים קלים לפני זריקת דמן לא הובררו למזבח, שזריקת דמן שלהן קובעתן לחלק גבוה לענין מעילה, מה שאין כן בקדשי קדשים: שהן מתחילתן לגבוה, ואימוריהן עולין למזבח; אבל קדשים קלים - אין בהן מעילה אפילו באימוריהן, כדתנא בתורת כהנים [ספרא ויקרא דבורא דנבחה פרשה יא פרק כ מ"א] 'אח' [מ]קדשי ה' [ויקרא ה,טו] - המיוחדים לשם, יצאו קדשים קלים; אבל לאחר זריקת דמים - יש מעילה באימוריהן, דנפקא לן מ'וכל חלב לה' [ויקרא ג,טז] - לרבות אימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים למעילה; ואפילו הכי קאמר 'לא ירדו'! ?

הנך לא מיחסרו מעשה בגופייהו (דאיפסולן בדבר אחר הוא), הני מיחסרו מעשה בגופייהו.

רבי יהושע אומר: כל הראוי לאישים [אם עלה לא ירד, שנאמר: (ויקרא 1.1) [צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה] היא העולה על מוקדה [על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו]:

ורבן גמליאל נמי, הכתיב 'עולה על מוקדה'! ?

הוא - לאהדורי פוקעין הוא דאתא (דלא אפסולין קאי, אלא אכשרין שפוקעין מן היקדה; אישיקלטי"ר; וקאמר קרא שיחירה למוקדה, ד'על מוקדה' - משמע מוקד שהיה לה כבר).

ואידך [רבי יהושע], לאהדורי פוקעין מנא ליה?

נפקא ליה מ'אשר תאכל האש' [ויקרא 1.1] ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח] (קרא יתירא הוא: דפשיטא דדשן - מ'אשר תאכל האש' הוא! אלא לדרשא אתא: אשר תאכל האש ותפקעם העולה מעל המזבח - חזור והעלם על המזבח).

ואידך [רבן גמליאל] ?
ההוא מיבעי ליה ל'עפולי עולה [על המזבח - החיצון] אתה מחזיר, ואי
אתה מחזיר עפולי קטורת', דתני רבי חנינא בר מניומי ברבי
אליעזר בן יעקב: אשר תאכל האש את העולה על המזבח: עפולי עולה אתה
מחזיר, ואי אתה מחזיר עפולי קטורת'.
ואידך [רבי יהושע] ?
לאו ממילא שמע מינה ד'עפולי עולה מהדרינן ! ? (הילכך לא בעי קרא אחרינא.)

רבן גמליאל אומר כל הראוי [למזבח - אם עלה לא ירד, שנאמר 'היא העולה על
מוקדה על המזבח': מה עולה שהיא ראוי למזבח, אם עלתה לא תרד - אף כל דבר שהוא
ראוי למזבח, אם עלתה לא תרד]:
ורבי יהושע נמי, הכתיב '[עלה]מזבח' ?
ההוא מיבעי ליה: מאי <טעמא> קאמר רחמנא ? - כל הראוי למוקדה
מקדש מזבח (ללמדך טעמא שלא ירד - משום קדושת מזבח הוא).
ואידך [רבן גמליאל] ?
'מזבח' אחרינא כתיב (כל הנוגע במזבח יקדש) (שמות כט, לז)

ואידך [רבי יהושע] ?
חד להיכא דהיתה לה שעת הכושר (להקטרה לפני פסולו, כגון לן, ויוצא, וטמא), וחד
להיכא דלא היתה לה שעת הכושר (נשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו).
ואידך [רבן גמליאל] ?
כיון דפסולין נינהו ורבינהו רחמנא - לא שנא היתה לו שעת הכושר
לא שנא לא היתה לו שעת הכושר.

רבי שמעון אומר הזבח כשר [ונסכים פסולין, הנסכים כשירים והזבח פסול,
אפילו זה וזה פסולין - הזבח לא ירד, והנסכים ירדו]:
תניא: רבי שמעון אומר: 'עולה': מה עולה הבאה בגלל עצמה - אף
כל הבאין בגלל עצמן, יצאו נסכים הבאין בגלל זבח.
רבי יוסי הגלילי אומר: מתוך שנאמר (שמות כט, לז) [שבעת ימים תכפר על המזבח וקדשת
אתו והיה המזבח קדש קדשים] כל הנוגע במזבח יקדש, שומע אני בין ראוי ובין שאינו
ראוי! תלמוד לומר: 'כבשים' (וסמך ליה וזה אשר תעשה על המזבח [פסוק שמות כט, לח
בשלמותו: וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד]) מה כבשים ראויין - אף
כל ראוי.
רבי עקיבא אומר: 'עולה' ('עולה' בהאי קרא כתיב) מה עולה ראוי - אף כל
ראוי.

[עיי' תורה תמימה שמות כט, אות כט, ועיי' מרגליות הים בסנהדרין לד, ב, שדווחה
פירוש].
מאי בינייהו ?
אמר רב אדא בר אהבה: עולת העוף פסולה איכא בינייהו: מר [ר"ע]
מייתי לה מ'עולה' (דלא תרד: דאף עולת העוף משמע) ומר [ריה"ג] מייתי לה
(לקידושי פסולין) מ'כבשים' (בהמה ולא עוף).
ולמאן דמייתי לה מ'כבשים' - הכתיב 'עולה' ! ?
אי כתיב 'כבשים' ולא כתיב 'עולה', הוה אמינא: אפילו מחיים - כתב
רחמנא 'עולה' (משראוי לעלות);
ולמאן דמייתי ליה מ'עולה' - הא כתיב 'כבשים' ?
אי כתיב 'עולה' ולא כתיב 'כבשים' הוה אמינא אפילו מנחה כתב רחמנא
'כבשים'.

מאי איכא בין הני תנאי [רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי] להני תנאי
דמתניתין ?
אמר רב פפא: קמצים שקדשו בכלי (ונפסלו) איכא בינייהו: לתנאי דידן
(רבן גמליאל ורבי יהושע) - לא ירדו (דגמרי לה מ'מוקדה' ומ'מזבח' - והני בני מזבח ומוקדה נינהו עד
שלא נפסלו); לתנאי דמתניתא (רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא) - ירדו ('דעולה' בעינן, אבל
מנחה - תרד).

אמר ריש לקיש:

[## עד כאן הגמרא עסקה ברבן גמליאל ורבי יהושע שבמשנה, מצד אחד, ומצד שני ברסי עקיבא ורבי יוסי הגלילי שבברייתא מצד שני – והתעלמה מרבי שמעון]. לפיכך נראה לי שכאן הגמרא מביאה את דברי ריש לקיש, המפרש את דעות התנאים הראשונים לפי שיטת רבי שמעון, שמבחין בין הבא בגלל עצמו לבין הבא בגלל הזבח. הסבר זה אינו כרש"י, כי רש"י כולל 'בדברי כולן' את רבי שמעון, ולפי ההסבר הזה – רבי שמעון מסביר את דברי התנאים שלפניו.¹]

¹ Zevachim 83

1) LEAVING "PASUL" ITEMS ON THE MIZBE'ACH

QUESTION: The Mishnah records a Machlokes between Rabbi Yehoshua and Raban Gamliel regarding which items the Mizbe'ach is Mekadesh, such that if they are placed upon the Mizbe'ach they are not removed, even if they are Pasul. Rabbi Yehoshua maintains that only items which would have been burned on the Mizbe'ach had they been valid are allowed to remain on the Mizbe'ach when they are Pasul. Raban Gamliel argues that even an item that was not supposed to be burned on the Mizbe'ach may be left on the Mizbe'ach if it is Pasul. The Mishnah explains that according to Raban Gamliel, even Nesachim (wine libations) -- which are poured on the Mizbe'ach and not burned, or blood -- which is placed on the Mizbe'ach and not burned, may remain on the Mizbe'ach when it is placed there, b'Di'eved, when Pasul.

The Mishnah then adds an additional statement in the name of Rabbi Shimon. Rabbi Shimon states that when a Zevach is brought together with its Nesachim, and either the Zevach, the Nesachim, or both are Pasul, the Zevach may remain on the Mizbe'ach but the Nesachim must be removed. The Beraisa later (83b) explains that Rabbi Shimon maintains that the only type of item we allow to remain on the Mizbe'ach is that which is similar to a Korban Olah, in that it is the item that the person pledged to bring, and not something that must accompany that which the person pledged to bring. Therefore, the Nesachim -- which are brought only to accompany the Korban that the person pledged to bring -- may not remain on the Mizbe'ach.

We know that every Korban Olah and Shelamim that a person pledges is accompanied not only by Nesachim, but by a Minchah offering as well. The Nesachim is a set amount of wine libations (which depends on the type of animal), and the Minchah is a set amount of flour offering (which depends on the type of animal). If Rabbi Shimon maintains that an item which accompanies a pledge is not left to remain on the Mizbe'ach when Pasul, then he presumably also maintains that the Kometz of the Minchah -- like the Nesachim -- is removed from the Mizbe'ach if it is Pasul. Why, then, does Rabbi Shimon mention only that the Nesachim are removed from the Mizbe'ach and not that the Minchah -- which should be identical to the Nesachim -- should also be removed from the Mizbe'ach?

ANSWERS:

(a) The Gemara later (beginning of 84a) quotes Reish Lakish who explains that Rabbi Shimon agrees with Raban Gamliel that even an item that is not normally burned on the Mizbe'ach (but is merely placed on the Mizbe'ach) may be left on the Mizbe'ach if it is Pasul. What is his source for this understanding of Rabbi Shimon? (See Rashi there, DH l'Divrei Chulan.)

Perhaps Reish Lakish learns this from the words of Rabbi Shimon in our Mishnah. Rabbi Shimon tells us that Nesachim are removed from the Mizbe'ach, while the Zevach remains on the Mizbe'ach. We infer from this statement that Rabbi Shimon is referring specifically to Nesachim which are brought together with a Zevach, and not to Nesachim which are pledged independently. The implication of this is that if the Nesachim are independently pledged, then they *are* left on the Mizbe'ach when they are Pasul. This demonstrates that Rabbi Shimon agrees with Raban Gamliel, who says that Nesachim and blood are left to remain on the Mizbe'ach. It is not consistent with the view of Rabbi Yehoshua, because according to Rabbi Yehoshua, Nesachim -- which are not normally burned on the Mizbe'ach -- are not left on the Mizbe'ach when they are Pasul. Perhaps this is why Rabbi Shimon mentions specifically

מנחה הבאה בפני עצמה (מנחה הבאה בלולה כולה בגלל עצמה, כגון המתנדב מנחת נסכים בלא זבח, דאפשר לעשות כן, כדלקמן (דף צא:)) לדברי כולן לא תרד (לדברי כולן = רבן גמליאל ורבי יהושע דמתניתין, דמרי' כל הראוי לאשים; ולרבי שמעון נמי, דמרי' כל הבא בגלל עצמו, אם נפטלה ועלתה - לא תרד; וכי פליג רבי שמעון - בבאה בגלל זבח); לדברי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא -

(זבחים פד, א)

תרד (דהא לא מרבו אלא 'עולה' ודוגמתה מין בהמה ועוף, ולא מנחה);

Nesachim and not Minchah -- he wants to show that even Nesachim are to remain on the Mizbe'ach when they are brought independently. It is obvious that a Minchah offering is left on the Mizbe'ach when brought independently, because even Rabbi Yehoshua agrees (since the Kometz of a Minchah offering is normally burned on the Mizbe'ach).

(b) The RAMBAM (in Perush ha'Mishnayot) writes that Rabbi Shimon agrees with Rabbi Yehoshua in our Mishnah (see also BARTENURA). The KEREN ORAH questions this explanation. If Rabbi Shimon agrees with Rabbi Yehoshua, then why does the Beraisa (on 83b) tell us that Rabbi Shimon requires the Nesachim to be removed from the Mizbe'ach because it does not come by itself? Even if it would come by itself, it would be removed from the Mizbe'ach according to Rabbi Yehoshua! In addition, the Keren Orah points out that this explanation seems to contradict what Reish Lakish says later (on 84a).

The Keren Orah does not answer his first question. However, from the fact that the Rambam makes no mention at all that, according to Rabbi Shimon, any item that accompanies a pledge is removed from the Mizbe'ach, it is evident that the Rambam has a different way of understanding the Gemara. Apparently, the Rambam understands that Rabbi Shimon is merely adding to the words of Rabbi Yehoshua, and he is not arguing. What the Beraisa (83b) means to say is that Rabbi Shimon is adding to Rabbi Yehoshua's statement and saying that even though the Korban which the Nesachim accompany is burned on the Mizbe'ach, this will not suffice to make the Nesachim qualify as something that is burned on the Mizbe'ach. The Beraisa means that the item itself must be something that is burned, and not that it is merely associated with something that is normally burned on the Mizbe'ach. This is why the Rambam writes that Rabbi Shimon agrees with Rabbi Yehoshua.

According to the Rambam, it is clear why Rabbi Shimon in the Mishnah mentions Nesachim. The Kometz of the Minchah offering, which is normally burned on the Mizbe'ach, would indeed be left on the Mizbe'ach since it itself is normally burned.

The Keren Orah does suggest an answer to his second question. The Gemara later (91b) implies that according to Rabbi Shimon, who holds that a "Davar she'Eino Miskaven" (an act that is done for a certain permitted purpose, but which *may* result in a transgression being inadvertently performed) is Mutar, it may be assumed that wine which is donated is not poured into the libation pipes on the Mizbe'ach, but rather the wine is poured directly onto the flame atop the Mizbe'ach. Wine is poured into the pipes only when it comes as an accompaniment (Nesachim) for a Korban. (This confers with the opinion of Shmuel in the Gemara there.) Since wine that is brought independently is burned according to Rabbi Shimon, he will agree that the wine, when it is Pasul, is left on the Mizbe'ach even though he agrees with Rabbi Yehoshua that only items that are normally burned on the Mizbe'ach may be left there when they are Pasul. (According to this, when the Gemara (84a) mentions that if not for Reish Lakish's statement, we might have thought that Nesachim which accompany a Zevach are also left on the Mizbe'ach when they are brought on the following day (and not on the same day as the Zevach), the Gemara means that we might have thought that when the Nesachim are brought the following day, they are poured on the flame just like Nesachim which are pledged independently.) (M. Kornfeld)

>>>The *D*AFYOMI *A*DVANCEMENT *F*ORUM, brought to you by Kollel Iyun Hadaf

מנחה הבאה עם הזבח (כלומר: בגלל זבח) לדברי רבן גמליאל ורבי יהושע לא תרד (דהא 'מוקדה' ומזבח' הוא), לדברי כולן (לרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא ורבי שמעון) תרד (אם פסולה היא); נסכים הבאין בפני עצמן (כגון המתנדב יין בלא זבח, דתנן במנחות (פ"ב מ"ה, דף קד:) 'מתנדבין יין') לדברי כולן (רבי יוסי ורבי עקיבא ורבי יהושע) ירדו, לדברי רבן גמליאל ורבי שמעון לא ירדו; נסכין הבאין עם הזבח לדברי כולן ירדו, לדברי רבן גמליאל לחודיה לא ירדו. פשיטא (הכי גרסינן: פשיטא דהכי הוא: דלרבי יהושע, מידי דבר מוקדה – אין, דלאו בר מוקדה – לא; לרבן גמליאל כל דבר מזבח, ולרבי שמעון בא בגלל עצמו, ולתנאי דמתניתא – מנחה לא) ! ? מנחה הבאה בפני עצמה איצטריכא ליה (ולאשמועינן דיש מנחת נסכים הבאה בפני עצמה) וכדרכא, דאמר רבא: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום (בלא זבח, ואף על גב שלא אמרה תורה 'מנחת כליל' אלא הבאה בגלל זבח – היכא דפריש פריש). ונשמעינן (ריש לקיש בהדיא) כדרכא ! ? נסכים הבאים עם הזבח איצטריכא ליה (לריש לקיש לאשמועינן: דלרבי שמעון ירדו, וכגון) דקא מקרב להו למחר וליומא חרא; סלקא דעתא אמינא: הואיל (דקיימא לן לעיל (דף מד.) 'אדם מביא זבחו היום ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים', ונפקא לן מהא:) דאמר מר 'מנחתם ונסכיהם' בלילה 'מנחתם ונסכיהם' למחר ('[ו]מנחתם ונסכיהם' יתייר דכתיבי בקרבנות החג – להכי כתיבי), כנסכים הבאין בפני עצמן דמו, ומודי רבי שמעון דלא ירדו – קא משמע לן.

משנה : אלו, אם עלו – לא ירדו : הלן (בין דם בין אימורים), והיוצא, והטמא, ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין, וזרקו את דמו; רבי יהודה אומר: שנשחט בלילה, ונשפך דמה, ויצא דמה חוץ לקלעים, אם עלתה – תרד (בהנך תלתא פליג, ומודי בשארא, וטעמא יליף בגמרא); רבי שמעון אומר: לא תרד: שהיה פסולו בקודש (משבאת לעזרה נפסלה), שרבי שמעון אומר: כל שפסולו בקדש – הקדש מקבלו; לא היה פסולו בקדש – אין הקדש מקבלו (בגמרא יליף טעמא); ואלו שלא היו פסולין בקדש: הרובע, והנרבע, והמוקצה, והנעבד, והאתנן, והמחיר, והכלאים, והטרפה, והיוצא דופן, ובעלי מומין; רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין (דאם עלו – לא ירדו! ובגמרא מוקי לה בדוקין שבעין, והאיל וכשרין בעופות לכתחילה). רבי חנינא סגן הכהנים אומר: דוחה היה אבא את בעלי מומין מעל גבי המזבח (ומורידן). כשם שאם עלו לא ירדו – כך אם ירדו לא יעלו (אכל פוסלין דתנן בהו 'לא ירדו' – כך אם ירדו לאחר שעלו – לא יעלו עוד); וכולן שעלו חיים לראש המזבח – ירדו. עולה שעלתה חיה לראש המזבח – תרד; שחטה בראש המזבח – יפשיט וינתחה במקומה. תוספות ד"ה כל שפסולו בקדש: שאירע לאחר שחיטה, שנתקדש בכלי, כדפרישית לעיל בפרק 'חטאת העוף' נסחב. ד"ה אמר]

גמרא : תניא [ספרא צו פרשה א משנה ז-ח] : רבי יהודה אומר : [ויקרא גב:] צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העלה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו] 'זאת' 'היא' 'העולה' - הרי אלו שלשה מיעוטינן : פרט לשנשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים, שאם עלתה – תרד ('זאת' מיעוטא, ו'היא' מיעוטא, והוה אמינא ד'העולה' מיעוטא, דמשמע העולה המיוחדת כשרה ולא פסולה – למעוטי פסולין אתו: שאפילו עלו – ירדו, ולא תימא 'כל הנוגע במזבח [יקדש]' – לכל פסולין אתא; ומסתבר דהני ממעט: שפסולין לפני זריקה; ולקמיה מפרש שאר פסולין מנא ליה דלא ירדו, דלא ממעט להו מהכא, כגון: נשחט חוץ לזמנו – דפסולו לפני זריקה); רבי שמעון אומר: 'עולה' – אין לי אלא עולה כשרה, מניין לרבות שנשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים, והלן,

והיוצא, והטמא, ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין וזרקו את דמו, הניתנין למטה שנתנן למעלה ולמעלה שנתנן למטה, והניתנין בחוץ שנתנן בפנים בפנים שנתנן בחוץ, ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן – מניין? – תלמוד לומר: 'תורת העולה' (שהיא על מוקדה: שתהא שם כל הלילה עד הבקר ולא תרד) – ריבה תורה אחת לכל העולין, שאם עלו לא ירדו.

יכול שאני מרבה הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן ומחיר וכלאים וטרפה ויוצא דופן? – תלמוד לומר: 'זאת'. ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו? אחר שריבה

(זבחים פד, ב)

הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקודש.

ורבי יהודה מייתי לה (לשאר פסולין) מהכא: 'מפני מה אמרו 'לן בדם כשר' (שאם עלה לא ירד)? שהרי לן כשר באימורין (שאם עלו לא ירדו); לן באימורין כשר – שהרי לן כשר בבשר (כגון בשר שלמים הנאכלין לשני ימים); יוצא – שהיוצא כשר בכמה (וביוצא דאימורי עולה ואימורי קדשים, אבל יוצא דדם – פוסל רבי יהודה, דנפקי לה תלתא פסולי מתלתא מיעוטי, ומסתברא למעוטי יוצא דדם); טמא – הואיל והותר לעבודת ציבור (כגון טמא); חוץ לזמנו – הואיל ומרצה לפיגולו; חוץ למקומו – הואיל ואיתקש לחוץ לזמנו (דאשכחן ליה ריצוי אפילו בפנים: שמרצה לפיגולו ליענש כרת); שקבלו פסולין וזרקו את דמו – בהנך פסולי דחזו לעבודת ציבור [כגון: כהן טמא]. וכי דנין דבר שלא בהכשרו (כגון לן באימורין) מדבר שבהכשרו (לן בבשר [שלמים])? ויוצא דמקדש [דפסול] – מיוצא דבמה, שאין שם מחיצה? תנא – א' זאת תורת העולה' ריבה סמיך ליה (לאסמכתא למילתיה).

אמר רבי יוחנן: השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה (אותה) בחוץ – חייב (משום 'מעלה בחוץ'; ואפילו לרבי יהודה, דאמר 'אם עלתה בפנים – תרד'; ולא מיבעיא הנך דאם עלו לא ירדו, דחייב על העלאתו בחוץ, כדאמרינן בפרק 'השוחט' (לקמן דף קיא); דהא מתקבלין בפנים, אלא אפילו הכי לרבי יהודה חייב):

(זבחים פה, א)

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה (אותה) בחוץ (דקיימא לן ב'השוחט' (לקמן דף קו). דחייב על שחיטתה ועל עלייתה).

מתיב רב חייא בר אבין: [משנה פ"ג מ"ז] 'השוחט עוף (קדשים) בפנים ומעלה בחוץ – פטור (על העלייתה, דאינו מתקבל בפנים אלא מלוק); שחט בחוץ ומעלה בחוץ – חייב (על שתייה: דהשוחט עוף קדשים בחוץ – חייב, דאיתרבי מ'או אשר ישחט' [ויקרא יז, ג] בפרק 'השוחט' (שם דף קז), וכי העלהו בחוץ – חייב דמרבין ב'השוחט' (שם) לענין העלאת כל הנשחטין: דכי היכי דחייב על שחיטתו – חייב על העלאתו, דכתיב 'ואליהם תאמר' [שם, פסוק ח] לערב פרשיות) – (ואמאי השוחטו בפנים והעלהו בחוץ פטור?) נימא 'לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ'?

תובתא.

איבעית אימא: שחיטת העוף בפנים – מיקטל קטליה (לא שייכא שחיטה בפנים כלל, לא בחולין ולא בקדשים; אבל שחיטת לילה – שחיטה היא בחולין; הלכך בקדשים – 'שחיטה פסולה' היא קרויה).

אמר עולא: אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן – לא ירדו: נעשו 'לחמו של מזבח'.

אמר רבי זירא: אף אנן נמי תנינא [בבברי רבי שמעון בברייתא בתחילת הגמרא: ספרא צו פרשה א משנה ז-ח]: 'שנשפך דמה' (לא תרד הבשר אם עלה, וקא סלקא דעתא דבאימורי קדשים קלים נמי קאי)

ושיצא דמה חוץ לקלעים': ומה התם דאם בא לזרוק אין לו לזרוק, אמרת 'אם עלו לא ירדו' (ומה נשפך דמה, דהוי עליית בשר לפני זריקה - דהא אין כאן זריקה, וגריעא משאר עולין לפני זריקה, דהתם אם בא לזרוק יש לו מה לזרוק, והכא אם בא לזרוק אין לו מה לזרוק, ואפילו הכי לא תרד), **הכא - דאם בא לזרוק זורק - לא כל שכן** (וכל שכן היכא דלא נשפך)!

תרגמא אקדשי קדשים (פירוש המשנה הזאת בקדשי קדשים: שקדושת הגוף עליהן לפני זריקה) **הרי פסח** (והרי פסח שנינו בה, דקתני סיפא **ז'הפסח והחטאת** כו' וקא סלקא דעתא דאפסולי דקתני ברישא נמי קאי, כגון אם נשפך דמו או יצא) **דקדשים קלים הוא!?**
תרגמא בשלא לשמן (פסח לא תנא ליה אלא אפסולא דשלא לשמו, כדקתני בה 'ששחטן שלא לשמן').

תנן: 'וכלולן שעלו חיינן לגבי מזבח ירדו' (קא סלקא דעתך הא 'כולן' - אכל קדשים קאמר, ואכשרין קאי, ולא אפסולין דתני ברישא קאי: דלא שייך בהו חיינן: דבכל הפסולין הנזכרים ב'אם עלו לא ירדו' - אין בהן פסול מחיים; הלכך - אכשרין קאי, והאי 'כולן' - על כרחך 'כל הקדשים' קאמר, לא שנא קדשי קדשים ולא שנא קדשים קלים) - **הא שחוטין לא ירדו** (וקאמר 'הא שחוטין לא ירדו', ובלאחר זריקת דמים לא איצטריך לאשמועינן, דאמאי ירדו?); **מאי? לאו לא שנא קדשי קדשים לא שנא קדשים קלים?**

(ומשני): **לא!** (לא תימא 'הא שחוטין כולן לא ירדו' אלא אימא) **'הא שחוטין':** (יש) **מהן** (קדשים קלים) **ירדו**, (ויש) **מהן** (קדשי קדשים) **לא ירדו**.
והא **'כולן'** קתני (מאי לאו אדוקיא דהא שחוטין לא ירדו נמי קאי)?
כולם - אחיין (כולן משום חיינן נקט לה, למימר דירדו: דאין מזבח מקדש חיינן).

פשיטא (דירדו, דהא חוזרין ועולין לאחר שחיטה, הואיל ובכשרין קיימי)?

לעולם אחיין (נקט 'כולן', ולאשמועינן דירדו), **ובדוקין שבעין** (ובדוקין שבעין איצטריך לאשמועינן שפסולין מחיים, וכי מחתינן להו - תו לא מסקי, דקיימא לן (לעיל דף פד.) בפסולין: כשם שאם עלו לא ירדו - כך אם ירדו לא יעלו, ואפילו הכי ירדו, דאין מזבח מקדש חיים), **ואליבא דרבי עקיבא** (נקט לה) **דאמר** (במתניתין) **'(בעלי מומין) - אם עלו לא ירדו'** (ומוקמינן לה לקמן בדוקין שבעין, ואשמועינן מתניתין 'עלו חיים - ירדו', הא שחוטין - לא ירדו).

במאי אוקימתא? - בפסולין [שעלו למזבח חיים]? **אימא סיפא:** **'וכן עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד; שחטה בראש המזבח יפשיט וינתח במקומה'** ואי פסולה - **בת הפשט ונתוח היא?** (ויקרא א, ו.) [והפשיט את העלה] ונתח אותה [לנתחיה] **אמר רחמנא:** (אמרין בתורת כהנים נספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשתא ד פרק ה משנה ז) **'אותה = כשרה, ולא פסולה'** (שאם נפסלה קודם הפש - שורפה בעורה, והא נמי בראש המזבח: נהי דלא תרד - דקדשה מזבח - מיהו לא בעי הפשט ונתוח).

סיפא (דמתניתין) **אתאן לכשרה** (והכי קאמר: וכן עולה חיה כשרה שעלתה כו').
ומאי קמשמע לן (פשיטא דתרד, דהא הדרא סלקא)?
(ומשני): **דיש הפשט** (בכשרות) **ונתוח בראש המזבח** (הא קא משמע לן: דהיכא דשחטה בראש המזבח - לא צריך לאחזתה ואסוקה, ואף על גב דהדר סלקא, אלא מפשיטה בראש המזבח).
ולמאן דאמר אין הפשט ונתוח בראש המזבח (הואיל והדר מצי לאסוקה - לאו אורח ארעא להפשיט שם) - **מאי איכא למימר?**

הכא במאי עסקינן? (לעולם כשעלתה כשרה חיה, ומשחטה בראש המזבח זרק דמה נפסלה; הלכך יפשיט וינתח במקומה: דאי מחית לה - תו לא סלקא; ודקשיא לך 'פסולה לאו בת הפשט היא' -) **כגון שהיתה לו שעת הכושר** (להפשט קודם פסולה) **ונפסלה** (בת הפשט ונתוח היא, ואפילו היא למטה והבשר פסול ונשרף), **ורבי אלעזר ברבי שמעון היא**, **דאמר** (לקמן בפרק 'טבול יום' (דף קד.)): **כיון שנזרק הדם והורצה בשר שעה אחת** (להקטיר ונפסלה) - **יפשיטנה ועורה לכהנים** (כדכתיב (ויקרא ז, ח) **עור העולה אשר הקריב לכהן**) (ואין עורה נשרף עמה; הילכך השתא נמי כי איתא בראש המזבח ונקטרת - בעיא הפשט ונתוח);

ואלא (הא) **דקתני** (בברייתא דזבחים נ"ט מאן דאמר, בלי המיללים 'כיצד עושה' גרסינן ליה גבי עולה שעלתה חיה למזבח ושחטה, וקאמר: **'כיצד עושה?** (יפשוט וינתח במקומה, וקתני סיפא: **מזיד את הקריבים למטה ומדיחן'** למה לי (ואי בפסולה - מכי מחית לה תו לא סלקא!)?
(ומשני): **היכי נעביר? נקרבינהו** (לקרביים) **בפרתייהו** (בפרש שלהן - בתמיה) - (מלאכי א, ח) **וכי תגישו עור לזבח אין רע וכי תגישו פסח וחלה אין רע** **הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך** [אמר ה' צבאות]??!

אנן - הכי קאמרינן: מדיחן למה לי (הואיל ולא הדרי סלקי)?

(ומשני:) דאי מיתרמי כהן אחרינא ולא ידע (שנפסלה) נסקינהו .

(זבחים פה, ב)

(לשון קושיא הוא:) ואנן ניקו נעביד להו לכהנים מילתא דאתו בה לידי תקלה (להעלות פסולין שירדו) ?

[לולי המילה ברש"י 'ומשני' היה נראה לפרש שהכל אתקפתא אחת: אנן - הכי קאמרינן: מדיחן למה לי (הואיל ולא הדרי סלקי)? דאי מיתרמי כהן אחרינא ולא ידע (שנפסלה) שהרי הם ככל הקרביים הנקיים, שיש להעלותם] נסקינהו [ובגלל שהיא נקיה עלול כהן לטעות ולהעלותם]? ואנן ניקו נעביד להו לכהנים מילתא דאתו בה לידי תקלה (להעלות פסולין שירדו) ?
אפילו הכי עדיפא: שלא יהו קדשי שמים מוטלים כנבילה (הקרבים בפרש שלהו) .

אמר רבי חייא בר אבא: בעי רבי יוחנן: אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן - ירדו או לא ירדו?
אמר ליה רבי אמי: ותיבעי לך מעילה (אי מהני להו לאיקבעינהו במעילה) ! ?
אמר ליה: מעילה לא קמיבעיא לי, דזריקה הוא דקבעה להו במעילה;
כי קמיבעיא ליה ירידה; ופשיט: לא ירדו (דנעשו 'לחמו של מזבח'), ואין בהן מעילה (ומיהו מעילה לית בהו: דלא הובררו לחלק ראוי לגבוה) .

רב נחמן בר יצחק מתני הכי: אמר רבי חייא בר אבא: בעי רבי יוחנן: אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן - יש בהן מעילה או לא?
אמר ליה רבי אמי: ותיבעי לך ירידה?
אמר ליה: ירידה לא קא מיבעיא לי, דנעשו 'לחמו של מזבח'; כי קמיבעיא לי מעילה; ופשיט הכי: לא ירדו ואין בהן מעילה.

ואלו לא היה פסולן [בקדש: הרובע, והנרבע, והמוקצה, והנעבד, והאתנן, והמחיר, והכלאים, והטרפה, והיוצא דופן, ובעלי מומין; רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין] :
אמר רבי יוחנן: לא הכשיר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין ('דוקין' = טיל"א; לשון הנוטה כדוק שמים (ישעיה מ, כב) והוא לשון דק או תכלול בעינו (ויקרא כא, כ), 'הואיל וכשרים בעופות' (דכתיב (ויקרא כב, יט) תמים זכר בבקר בכשבים: תמות זכרות בבהמה, ואין תמות זכרות בעופות; ומיהו מחוסר אבר - לא, משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א, ח) וכן מום מגונה) ; והוא שקדם הקדשן את מומן (שחלה עליהן קדושת מזבח [קודם], אבל קדם מומן להקדשן - לא היו קדשי מזבח מימיהו, ואין המזבח מקדשן) ; ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה (שעלתה למזבח תרד, ואף על פי שכשרה בעופות) דכשקדם מומה להקדשה דמיא (דאין לך מום גדול מזה) .

בעי רבי ירמיה: יש נרבע בעופות או אין נרבע בעופות (עוף לא שייך ביה רובע דאין עוף רובע אשה) ? מי אמר [ספרא ויקרא דבורא דהדבה פרשתא ב משנה ז-ח] 'מן הבהמה - להוציא את הרובע והנרבע' כל היכא דאיתיה ברובע איתיה בנרבע, כל היכא דליתיה ברובע ליתיה בנרבע? או דלמא הרי נעבדה בו עבירה?

אמר רבה: תא שמע: 'רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין' ואם איתא (דעוף שנרבע כשר) - נכשיר (לרבי עקיבא) נמי בנרבע (בבהמה נרבעת: אם עלתה לא תרד) , הואיל וכשר בעופות (לכתחילה) ! ?
שמע מינה.

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: 'אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: 'הנרבע' (ולא גרסינן 'הרובע' דהא בעוף קאי, ואין רובע בעוף, וקנתי דיש נרבע), והמוקצה, והנעבד, ואתנן ומחיר, וטומטום ואנדרוגינוס (ואף על פי שלא נאמר תמות זכרות בעופות - קסבר 'בריה בפני עצמה היא', ואינו ספק זכר ספק נקבה; ורבי אליעזר פליג עליה בבכורות (דף מב.) דקתני סיפא: 'רבי אליעזר אומר: כל מקום שנאמר זכר ונקבה - אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם'; ועוף - הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה - אי אתה יכול להוציא מביניהן טומטום ואנדרוגינוס [ושם בבכורות מב, א אומרת הגמרא: 'סמי מכאן טומטום'] - כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה' .

שמע מינה .

רבי חנינא סגן הכהנים [אומר: דוחה היה אבא את בעלי מומין מעל גבי המזבח]:
מאי קא משמע לן (תנא קמא נמי 'ירדו' קאמר)?
איבעית אימא: מעשה קא משמע לן,
ואיבעית אימא: מאי 'דוחה'? - כל אחר יד (ואין מורידן דרך בזיון בפרהסיא) .

כשם שאם עלה [כשם שאם עלו לא ירדו - כך אם ירדו לא יעלו];
וכולן שעלו חיים לראש המזבח - ירדו. עולה שעלתה חיה לראש המזבח - תרד;
שחטה בראש המזבח - יפשיט וינתחה במקומה]:
אמר עולא: לא שנו אלא שלא משלה בהן האור, אבל משלה בהן האור
(כל דהו) - יעלו (דנעשו לחמו של אש) .
רב מרי מתני (להא דעולא) ארישא (כדאמרן: אפסולין שעלו וירדו, דקתני מתניתין לא יעלו);
רב חנינא מסורא מתני אסיפא: 'העצמות והגידין והקרניים והטלפים,
בזמן שמחזכרין - יעלו; פרשו' (שחלצו מן הבשר לפני העלאתן) - לא יעלו'
(והוא הדין נמי דאם עלו ירדו, כדאמר לקמן בבביתא (דף 19) אליבא דרב, ומוקימין מתניתין אליביה); אמר
עולא: לא שנו אלא שלא משלה בהן האור, אבל משלה בהן האור -
יעלו.
מאן דמתני אסיפא - כל שכן ארישא (דבשר עולה או אימורים - בני הקטרה ניהו אם לא
נפסלו, והני - כיון דמשלה בהן האור - קדשינהו כמה שהן פסולין), ומאן דמתני ארישא - אבל
אסיפא (עצמות וגידים): לאו בני הקטרה ניהו (דאמרין לקמן (שם) מ'ועשית עולותיך הבשר
והדם' [ויקרא יב, כז] הלכך לא שייכא בהו 'משלה אור' לקדשינהו) .

משנה:
ואלו, אם עלו - ירדו (ואף על פי שכשרין: דלא שייך בהו מזבח כלל): בשר קדשי
קדשים, ובשר קדשים קלים, ומותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים,
ושירי מנחות, והקטורת (שעלתה על מזבח החיצון, דהא לאו 'דאורי' הוא) [ראה שטמ"ק אות
ז];
הצמר שבראשי כבשים (רישא דבבא אחריתי היא, ובהדי עצמות וגידין קתני לה, וכמשפטן: שבראשי
כבשי של עולה: שהראש אינו בכלל הפשט, וקרוב עם עורו, כדאמר בשחיטת חולין בפרק ב (כז). 'אין לי אלא נתחים
שישנן בכלל הפשטה וישנן בכלל הקטרה; מנין לרבות את הראש - שכבר הותו בשחיטה, שאף על פי שאינו
בהפשטה ישנו בהקטרה? ת"ל כו' ויש צמר בגובה ערפו אצל ראשו), ושער שבזקן תישים (עולה),
והעצמות והגידים והקרניים והטלפים בזמן שהם מחזכרין - יעלו,
שנאמר (ויקרא א, ט) [וקרבו וכרעו ירחץ במים] והקטיר הכהן את הכל [המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לה'];
פירשו - לא יעלו, שנאמר (דברים יב, כז) ועשית עולותיך הבשר והדם [על מזבח ה' אלקיך ודם
זבחך ישפך על מזבח ה' אלקיך והבשר תאכל] .

גמרא:
תנו רבנן [ספרי ראה פסקא עח]: (ויקרא א, ט) [וקרבו וכרעו ירחץ במים] והקטיר הכהן את הכל [המזבחה עלה
אשה ריח ניחוח לה'] - לרבות העצמות והגידים והקרניים והטלפים;
יכול אפילו פרשו?
תלמוד לומר: (דברים יב, כז) ועשית עולותיך הבשר והדם [על מזבח ה' אלקיך ודם זבחך ישפך על מזבח ה'
אלקיך והבשר תאכל] .
אי בשר ודם -

(זבחים פו, א)
יכול יחלוץ גידין ועצמות ויעלה כשר לגבי מזבח (מצוה מוטלת עליו)?
תלמוד לומר: והקטיר הכהן את הכל; הא כיצד? מחזכרין - יעלו, פירשו -
אפילו הן בראש המזבח - ירדו .
מאן תנא דשמעת ליה דאמר 'פירשו' - ירדו' (ומתניתין - אליביה אתיא)? - רבי
היא, דתניא (ויקרא א, ט) [וקרבו וכרעו ירחץ במים] והקטיר הכהן את הכל [המזבחה עלה אשה ריח ניחוח
לה'] - לרבות העצמות והגידין והקרניים והטלפים, אפילו פירשו; ואלא
מה אני מקיים (דברים יב, כז) ועשית עולותיך הבשר והדם [על מזבח ה' אלקיך ודם זבחך ישפך על מזבח

ה' אלקיך והבשר תאכל? לומר לך עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר
עיכולי גידין ועצמות; רבי אומר: כתוב אחד אומר 'והקטיר הכהן את הכל
המזבח' - ריבה, וכתוב אחד אומר 'ועשית עולותיך הבשר והדם' -
מיעט; הא כיצד? מחוברין - יעלו, פירשו - אפילו הן בראש המזבח
- ירדו.

[על פי תוספות ד"ה 'לא שנו אלא'; מסקנה בברייתא היא:] פירשו - לא יעלו;
אמר רבי זירא: לא שנו אלא שפירשו כלפי מטה (דרך ירידה ומתרחקי מן
המערכה), אבל כלפי מעלה (לצד המערכה) - קרובי הוא דאקריבו לעיכול
(אין זו פרישות אלא קריבה אצל העיכול של אש).

ואפילו פירשו (נראה בעיני שחסר מן הגירסא; ולמאי דגרס - הכי פירשו: ואפילו פירשו - בתמיה? והא
'מחברין יעלו' הוא דקאמר)?

אמר רבה: הכי קאמר: לא שנו (דקאמר [בברייתא] 'פירשו... ירדו' ומיהו איתנהו בכלל
קדשים) אלא שפירשו לאחר זריקה (זכיון דבשעת זריקה מחוברין הוו - קובעתן זריקה למזבח,
וכי פירשו - הוו להו קדשים פסולין), אבל פירשו קודם זריקה (דבשעת זריקה לאו בני מזבח
היו) - אתאי זריקה ושרייתנהו (להדיוט) אפילו למעבד מינייהו קתא
דסכיני (כי היכי דשריא בשר לגבי מזבח, דלהכי קאי - קשריא נמי עצמות למאי דקיימי, והיינו הנאת כהנים,
כרבי ישמעאל).

סבר לה כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: נאמר (ויקרא ז, ח) 'לו
יהיה' בעולה (עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה [ויקרא ז, ח]) ונאמר (ויקרא ז, ט) 'לו יהיה' באשם
(ויקרא ז, ט) כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן [אשר יכפר בו] לו יהיה: מה אשם עצמותיו מותרין
(שהרי אף בשרו מותר; ואי משום נותר, דבשריפה - לא שייך נותר אלא במידי דבר אכילה, כדכתיב (ויקרא ז, יז)
והנותר מבשר הזבח וגו') - אף עולה עצמות מותרין.
מופני! דאי לא מופני - איכא למיפרך: מה לאשם שכן בשרו מותר?!
'לו יהיה' יתירא כתיב (דמצי למיכתב 'עור העולה אשר הקריב לכהן'; 'לו יהיה' למה ליה?).

מתיב רב אדא בר אהבה: 'עצמות קדשים' (הנאכלין, כגון חטאת ואשם): לפני
זריקה מועלין בהן (דאין כאן שעת היתר לכהנים), לאחר זריקה אין מועלין
בהן; ושל עולה מועלין בהן לעולם?!
אימא 'ושל עולה: פירשו לפני זריקה - אין מועלין בהן; לאחר
זריקה - מועלין בהן לעולם', ופליגא דרבי אלעזר (אדרבה), דאמר
רבי אלעזר: פירשו לפני זריקה מועלין בהם (לעולם: זכיון דפירשו - אינהו לאו בני
הקטרה נינהו, לא אהני להו זריקה, ובאיסורייהו קיימי); לאחר זריקה - לא נהנין (מדבנו)
ולא מועלין (כרבי ישמעאל, דגמר מ'לו יהיה' דאשם, ואשם - פירשו לאחר זריקה הוא, דבהדי בשר
אישתרו בזריקה לכהנים).

משנה:
וכולן (הנך פסולין שעלו דתנן בהן לא ירדו, בין עצמות וגידים שהעלן מחובר ועכלתן האש) שפקעו
מעל גבי המזבח (לארץ) - לא יחזיר (אין צריך להחזיר); וכן גחלת שפקעה
מעל גבי המזבח לא יחזיר;
איברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר (בגמרא מפרש טעמא),
ומועלין בהן (דאכתי בני מזבח נינהו); לאחר חצות - לא יחזיר, ואין
מועלין בהם (זכיון דהוו להו כמעוכלין, כדמפרש בגמרא - הוו להו יזבר שנעשית מצותו, ואין מועלין
בו).

כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו - כך הכבש מקדש; כשם שהמזבח
והכבש מקדשין את הראוי - להן כך הכלים מקדשין.

גמרא:
היכי דמי? אי דאית בהו ממש - אפילו לאחר חצות נמי?! אי דלית
בהו ממש (שנשרפו כולן) - אפילו קודם חצות נמי לא?
לא, צריכא

(זבחים פו, ב)

בשרירי (קשין, שנתקשו מחמת האש: שליחכה האש כל לחותן ושלטה בכולן, ונשרפו, אלא שלא נעשו פחם אלא כעצים יבישים הם מתוכם) .

מנא הני מילי (דבחות תליא מילתא) ?

אמר רב: כתוב אחד אומר '[כל הלילה] והקטיר' (ויקרא ו,ב: על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר [ואש המזבח תוקד בו] - דהיינו הקטרה) וכתוב אחד אומר '[כל הלילה] (וסמך ליה) והרים' (ויקרא ו,ג: ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמם אצל המזבח) (ועל כרחך א' כל הלילה' קאי, דהא לא כתיב 'ולבש הכהן בבקר מדו בד' אלא 'כל הלילה עד הבקר ... ולבש ... והרים'; כן שמעתי בסדר יומא) ! ? תלך יהו: חציו להקטרה (דלא הו' עיכול אי לאו דשן ממש הוא) וחציו להרמה (אפילו קשין שבהן ראויין להרמה, וקרויין 'דשן'; ומיהו בשר ממש ליכא למימר דמיקרי 'דשן') .

מתיב רב כהנא (אדרב, דאמר 'חציו להרמה', דמשמע דקודם חצות - לאו שעת הרמה היא, אפילו מן הנעשין דשן) (מסכת יומא פ"א מ"ח): 'בכל יום תורם את המזבח' (היו תורמין תרומת הדשן מלא מחתה, ונותנה במזרחו של כבש) מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו [או] מאחוריו; כיום הכיפורים - בחצות; ברגלים - באשמורת הראשונה (ומשום דנפיש קרבנות, ונפיש דשן, וצריך להעלותן לתפוח שבאמצע המזבח ולסדר את המערכה בלילה שיוכלו לשחוט ולהעלות התמיד בעלות השחר) 'ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא - היכי מקדמינן?! אמר רבי יוחנן: (כלומר: קראי - כדבר מיתרצי, ולא שמוענין דחצות עושה עיכול בשרירי: דקודם חצות הן בכלל 'הקטר', ומחצות ואילך ראויין להרמה, כדשן מעליא; והרמה במעוכלין לגמרי קודם חצות נפקא לן מהאי קרא) ממשמע שנאמר 'כל הלילה' איני יודע שעד הבקר (אם ללמד בא, כמשמע כל המקרא: שיהא מעלה אברים ומקטירן עד הבקר, מ'כל הלילה' נפקא) ? מה תלמוד לומר 'עד בקר' (לא נאמר אלא לענין הרמה, לומר שתורמין כל הלילה) ? (והכי קאמר עד הבקר והרים: לפני הבקר והרים, ולא נתן שיעור לדבר:) תן בקר לבקרו של לילה (בוקרו של לילה = עלות השחר; 'בקר' אחר תן לו, היינו השכמה; וכיון דאין זמן לדבר אלא של השכמה - הכל לפי צורך השעה יש בידך לעשות) ; הלכך כל יומא מקרות הגבר סגי (הלכך כל יומא בקרות הגבר או סמוך לו לפניו או לאחריו סגי) ; כיום הכיפורים, משום חולשא דכהן גדול (שכל העבודה מוטלת על כהן גדול ואיכא חולשא וצריך להקדים יותר) - מחצות; ברגלים - דנפיש קרבנות דקדמי אתו ישראל - מאשמורת הראשונה, כדקתני סיפא (דהיא (מסכת יומא פ"א מ"ח): 'לא היתה קריית הגבר מגעת עד שהיתה עזזה מלאה מישאל' .

איתמר: פירשו קודם חצות והחזירן אחר חצות: רבה אמר:

(זבחים פז, א)

(לשרירי דידהו) - חצות שני (של ליל המחרת) עוכלתן;

רב חסדא אמר: עמוד השחר עוכלתן .

אמרי בי רב: מאי טעמא דרב חסדא? - ומה חצות שאין עושה לינה (לאותו שעל הארץ, שהרי כל הלילה כשר להעלותן מן הארץ ולמזבח, דכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר [שמות כג, יח] - הא כל הלילה ילין) עושה עיכול (לשרירי דמערכה), עמוד השחר שעושה לינה - אינו דין שעושה עיכול!?

תוספות ד"ה אמרי בי רב מ"ט דרב חסדא. אע"ג ד'אמרי בי רב' - רב הונא, ורב חסדא תלמידו, שמא רב הונא נמי אמרה, ופירש טעמו, והש"ס קבעיא בלשון זה 'מ"ט דרב חסדא'. אי נמי מצינו שרב הונא רגיל לשבח דבריו, כדאמר בגיטין (דף טז): "חסדא שמך וחסד אין מילך" ובמסכת שבת (פב): "מ"ט לא שכיחת גבי רב חסדא, דמחדדן שמעתתיה":

פירשו קודם חצות והחזירן לאחר עמוד השחר:

רבה אמר: חצות שני עוכלתן,

רב חסדא אמר: אין בהן עיכול לעולם (וכל שפוקעין יחזיר, ומועלין בהן עד שיעשו דשן) .

מתקיף לה רב יוסף: ומאן לימא לן דחצות בראש המזבח משויא להו עיכול? דילמא כל היכא דמשכחא להו משויא להו עיכול (הלכך: פרשו קודם חצות נמי הרי הן עיכול בחצות) ? שלחו מתם: הלכתא כרב יוסף.

איתמר נמי: אמר רבי חייא בר אבא: פירשו קודם חצות והחזירן אחר חצות (ואפילו החזירן לאחר חצות) - לא נהנין ולא מועלין (ולא צריך להחזירן, ויצאו מידי מעילה גרסינן, ולא נהנין מדרבנן);

וכן תנא בר קפרא: פירשו קודם חצות והחזירן לאחר חצות - יוצאין מידי מעילה.

אמר ליה רב פפא לאביי: וכי מאחר דשלחו מתם הילכתא כרב יוסף ואמר רבי חייא בר אבא (נמי כרב יוסף) וכן תני בר קפרא - רבה ורב חסדא במאי פליגי (לומר דלא הוי עיכול בחצות)?
אמר ליה: בשמנים (אפילו הוקשו - לא הויא 'עיכול', דשומנ מעכבן מליעשות דשן).

בעא מיניה רבא מרבה: לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת בראשו של מזבח?

היכי דמי? אילימא דלא ירדו (אותן שמצאן בשחר בראש המזבח שלא במערכה), השתא לנו בעזרה אמרת דלא ירדו, בראשו של מזבח מיבעיא?

ואלא דירדו (מן המזבח לאחר עמוד השחר מיבעי לך: מי הוי כשאר לנים, ונפסלים בעמוד השחר, ותנן בפסולים כן 'אם ירדו לא יעלו' או דילמא אין לינה מועלת, ולא נפסלו ויחזור ויעלם)? לשלחן מדמינן לה (למזבח: שאין לחם הפנים נפסל עליו אם לן בו לאחר זמנו), דתנן (במנחות פ"א, מ"ח) תנן לה: 'שידד את הלחם ואת הביזיך באחד בשבת והקטיר את הביזיך' [בשבת פסולה] לפי שמחוסרים בשבת זמן: שצריכין לעמוד עליו שבעת ימים; 'ציצד יעשה' זה שסידרם באחד בשבת 'יניחה לשבת הבאה, (ש) אפילו הן על השלחן ימים רבים אין בכך כלום' או דילמא לקרקע מדמינן (דהא רצפת בנין היא כמותה, ולא כלי שרת כשלחן)?

אמר ליה: אין לינה בראשו של מזבח.
קיבלה מיניה או לא?

תא שמע: דאיתמר: 'איברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה; לן בראשו של מזבח - מקטר והולך לעולם (דאפילו אמרינן לינה מועלת בראש המזבח - מסקינן להו במערכה שהרי פסולין שעלו לא ירדו); ירדו: רבה אמר יעלו, רבא אמר לא יעלו (דלינה מועלת, והוה להו פסולין, וכיון דירדו - לא יעלו)'; שמע מינה לא קיבלה מיניה!
שמע מינה.

כשם שהמזבח מקדש [את הראוי לו - כך הכבש מקדש; כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי - להן כך הכלים מקדשין]:

תנו רבנן: (שמות כט, לז) [שבעת ימים תכפר על המזבח וקדשת אתו והיה המזבח קדש קדשים כל הנוגע במזבח [יקדש]; אין לי אלא מזבח, כבש מנין? - תלמוד לומר: את המזבח ('ומשחת את המזבח') [אולי צ"ל: שמות ל, כח: ואת מזבח העלה ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו, או שמות מ, ו: ומשחת את המזבח ואת כל כליו וקדשת את המזבח והיה המזבח קדש קדשים] - לרבות את הכבש); כלי שרת מניין? - תלמוד לומר: (שמות ל, כט) [וקדשת אתם והיו קדש קדשים] כל הנוגע בהם יקדש.

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: כלי שרת - מהו שיקדשו את הפסולין?

(הוא [רבי יוחנן] סבור לענין פדיון קמיבעיא ליה, כגון: מנחה טמאה שקדשה בכלי שרת: מי קדשה קדושת הגוף ולא נפקא להו לחולין, דקדשה כלי אף על פי שהיא טמאה? או לא קדשה? ותנן [מנחות פ"ב, מ"א]: 'דומנחות והנסכים שנשמאו יש להם פדיון, ואם משקדש בכלי נשמאו - אין להם פדיון')
אמר ליה: תניתוה (דמקדשין ואין להם פדיון): 'כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן - כך כלים מקדשין'.
אמר ליה: לכתחילה ליקרב קמיבעי לי (ולא לענין פדיון)!
הא - נמי תנינא [במשנה בדף ט"ז, א]:

(זבחים פז, ב)

'שקיבלו פסולין וזרקו את דמו (אם עלה הבשר לא ירד)': מאי? - לאו שקיבלו פסולין וזרקו פסולין (שקיבלו פסולין והזדר זרקו פסולין, ולמה לי 'זרקו' מקבלה איפסלה לה! - אי לאו לאשמועינן: 'טעמא דזרקו פסולין הוצא דהוה איברים בתורת 'אם עלו לא ירדו' ולכתחילה לא יעלו, דאפסל בשר בזריקת פסולין; הא זרקו כשרין - לכתחילה נמי יעלו האיברים, דזריקה מעליא הוא, ואף על גב דקיבלו פסולין: משום דקדשיה כלי שרת ליזרוק לכתחילה)?

לא! 'שקיבלו פסולין - אי נמי שזרקו פסולין (ומשום היא גופא איצטריך לאשמועינן אם עלו איברים לא ירדו, ואף על פי שנפסלו בזריקה) '.

אור מוזבח (אם תלה איברים פסולים באור ראש המזבח) - כמזבח דמי (ולא ירדו) או לא (וירדו)?

תא שמע [ממשנתנו]: 'כשם שהמזבח מקדש... כך כבש מקדש' ואי אמרת אור מוזבח לאו כמזבח דמי [ולכן גם] אור כבש נמי לאו ככבש דמי - היכי מסיק ליה מכבש למזבח? (הא כי מגבה ליה באור הכבש) הוה ליה 'ירוד' (ותנן: 'כך אם ירדו לא יעלו')?
(ומשני: דנגד ליה (גוררן עד המזבח ואינו מגביהן).
(ופרכין: הא אור יש בין כבש למזבח (כדאמרן בפרק 'קדשי קדשים' (לעיל דף סב:), וכי מטי כנגד אותו אור - הוה ליה 'ירוד')?

(ומשני: רובו לכבש - ככבש, רובו למזבח - כמזבח) (מה שכנגד אור שדינן ליה בתר רובא: אם רוב האבר בכבש - שדינן ליה בתר כבש, ואי רובן במזבח - שדינן ליה בתר מזבח).
תיפשוט מהא - הא דבעי רמי בר חמא: יש חיבור לעולין (דלא חשבינן להו כמאן דמיפרת, ואזלינן בהו בתר רובא) או לא (או אין חיבור)? תיפשוט דיש חיבור (דאי אין חיבור, קמא קמא דמטא כנגד אור - איפסיל ליה! ובכריתות (דף יד:) גרסינן ליה בלישנא אחרינא: 'תיפשוט דבעי רמי בר חמא: הלכו באיברים אחר הרוב או לא הלכו?')!
הא לא קשיא: תיפשוט!

מתקיף לה רבא בר רב חנן: ואי אמרת אור מוזבח כמזבח דמי, עולת העוף (שמליקתה בראש המזבח) דפסלה במחשבה (חוץ לזמנו) היכי משכחת לה? הא קלטה מוזבח (הא קלטיה אור המזבח: דאי נמי אמרינן לינה מועלת בראש המזבח, וקיים זה את מחשבתו, ושהה עד למחר, והקטירה - בת הקטרה היא, דהא פסולין שעלו - לא ירדו, וכיון דבת הקטרה מחר לכתחלה היא - אמאי פסלה בה מחשבת הקטרת מחר)?!

מתקיף לה רב שימי בר אשי: אלמה לא (בתמיה: ולא משכחת בה פסול מחשבה)? (והא) משכחת לה: כגון דאמר "הריני מולקה על מנת להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה" (כגון שחיבש עליה להוריד למחר לאחר שנפסל, ולהעלותה ולהקטירה: דכיון דאיקיים ליה מחשבתו - תו לא סלקא, דהא איפסל ליה בלינה; השתא נמי אהני בה מחשבה)! (ופרכין אאתקפתא דרב שימי: הניחא לרבא, דאמר: לינה מועלת בראש המזבח (איכא לאשכחא בכהאי גוונא), אלא לרבה, דאמר: אין לינה מועלת בראש המזבח (אפילו קיימא למחשבתו - לא מיפסל) - ליתא למחשבתו (וכל שכן דמחשבה לא הויא)?!
(ומהדרין: לרבה נמי משכחת לה, כגון דאמר "הריני מולקה על מנת להורידה קודם עמוד השחר ולהעלותה לאחר עמוד השחר" (וכיון דעמוד השחר משכחת לה ארצפה - פסיל לה בלינה, הילכך מהניא לה נמי מחשבה). (רב שימי מסיים ביה באתקפתיה הכי: את בעי למילף מיניה 'אור מוזבח לאו כמזבח דמי' -) להך גיסא (לאידך גיסא) מיהא תיפשוט (מצית למיפשט מינה ולמימר) דאור מוזבח כמזבח דמי, דאי סלקא דעתא אור מוזבח לאו כמזבח דמי -

(זבחים פח, א)

חטאת העוף פסולה (שמלקה בראש המזבח שלא לשמה ופסל: דאף על גב דנעשית למטון, הא אמר מר לעיל (דף טז:) 'מלקה בכל מקום במזבח כשרה', ולא פסול מעלה ידיה אלא בהזאה, והיכא דמלקה בפסול בראש המזבח וקיימא לן בכל הפסולין 'אם עלו לא ירדו') היכי מזה מדמה (היכי שרי ליה מר להזות מדמה? הרי מגביה ומתיז כשאוחז בה ומזה): הוה ליה ירוד?! שאר פסולים (דמים בבהמה, לרבן גמליאל, דאמר במתניתין דם פסול שעלה לא ירד') - היכי זריק להו מדמה (הרי זריקה - מרחוק הוא זורק, והוה ליה 'אור המזבח')?!

(ומשני: דמגע להו (לכותל מזבח כשמהו בחטאת העוף, וכן בזריקת דם פסול).
(ופרכין: הא - 'הזאה היא' (בתמיה)? 'מיצוי' היא! (ולענין דמים פסולים נמי):
הא 'זריקה'? 'שפיכה' היא (אי מגע להו - 'שפיכה' הוי, ולא 'זריקה')?!
ועוד: (וכי) דרך הזאה בכך? דרך זריקה בכך?! (אלא לאו משום דאור מוזבח כמזבח דמי!)

אמר רב אשי: אי דנקט להו בראש המזבח - הכי נמי (לעולם בעיין מהא לא תפשוט, דהא גברא בראש המזבח קאי ונקיט להו, וכהאי גוונא לא מיבעיא לן באור מוזבח לעיל, דהנחת גופו בראש המזבח כהנחת קרבן דמי); כי קאמר דתלניהו בקניא (וכי קמבעיא לן כגון דקאי אארעא ותליניהו בקניא באור המזבח) - מאי?

תיקו.

משנה :

כלי הלח (קערות ומזרקות לדם וליין ולשמן) - מקדשין את הלח, ומדות יבש מקדשות את היבש (שתי מדות של יבש היו שם: עשרון וחצי עשרון; עשרון למדידת כל המנחות, וחצי עשרון לחצות בו מנחת חביתי כהן גדול: מחציתה בבוקר ומחציתה בערב; להכי נקט גבי יבש 'מדות': שאין כלים מיוחדים ליבש אלא, דכלי שנותנין בו מנחה - כלי לח הוא, שמזרקות וקערות ראויין לכך) ; אין כלי הלח מקדשת את היבש (בגמרא מתרגם לה אמדות הלח), ולא יבש מקדש את הלח ; כלי הקודש שניקבו, אם עושין בהן מעין מלאכתן שהיו עושין והן שלימים (כשהן שלימים) - מקדשין, ואם לאו - אין מקדשין ; וכולן אין מקדשין אלא בקודש (בעזרה).

גמרא :

אמר שמואל : לא שנו (דאין כלי הלח מקדשין את היבש) אלא מדות (שבע מדות הלח שהיו שם: הין, וחצי הין, ושליש ההין, וכו' : דכיון דהנך לא חזו ליבש למידי למדוד, והן לא נמשחו אלא למדידה - לפיכך אין מקדשין אלא על ידי מדידה), אבל מזרקות (אף על גב דכלי הלח נינהו) - מקדשין (מקדשין יבש: דכי היכי דחזו ללח - חזו לסלת שהוא יבש), שנאמר (במדבר ז' יג ועוד) שניהם מלאים סולת (בלולה בשמן למנחה).

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא : מנחה לחה היא (דהא כתיב 'בלולה בשמן', והיכי ילפת מהאי קרא דמקדשין יבש) ! ?
אמר ליה : לא נצרכה אלא ליבש שבה (שאי אפשר ליבלל כולה שלא יהו בה קרטין קרטין של יבש שלא נגע בהן השמן, וקדשינהו מזרקות) ; איבעית אימא : מנחה לגבי דם - כיבש דמי (ושפיר תפשוט מינה ליבש גמור).

אמר שמואל : כלי שרת אין מקדשין אלא שלימין (לאפוקי נקבו), אין מקדשין אלא מלאין (כלומר: שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר; אם יבש הוא - שיהיה שם עשרון שלם למנחה, ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי - יהא שם שלשה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל; אבל אם חסר השיעור - אין הכלי מקדשן, שאינו ראוי לכלי כך שמעתי במנחות (דף ח.)), אין מקדשין אלא מתוכן ; ואמרי לה : אין מקדשין אלא שלימין, ומלאים, ומבפנים (בעזרה).

מאי בינייהו ?

איכא בינייהו בירוצי מדות (למאן דתני 'אין מקדשין אלא מתוכן' קסבר בירוצי מדות לא נתקדשו אלא מה שבתוך חללו של כלי; 'בירוצי מדות' = גודשי מדות; ופלוגתא היא במנחות בפרק 'שתי מדות' (דף ג.)) .

במתניתא תנא : 'אין מקדשין אלא שלימין, ומלאים, ומתוכן, ובפנים'.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן : (הא דאמרין דאין מקדשין אלא מלאים) לא שנו אלא שאין דעתו להוסיף (גירסת רש"י: להשלים = ולהוסיף עד כשיעור), אבל דעתו להוסיף - ראשון ראשון קודש.

תניא נמי הכי : 'מלאין' (שניהם מלאים סלת) - אין 'מלאין' אלא שלימין (שהיו עשרונים ולוגין שלימים, לאפוקי שיעור חסר, דלא מקדשי).

אמר רבי יוסי : אימתי ? - בזמן שאין דעתו להוסיף, אבל דעתו להוסיף - ראשון ראשון קודש.

אין כלי הלח מקדש [אין כלי הלח מקדשת את היבש (בגמרא מתרגם לה אמדות הלח), ולא יבש מקדש את הלח ; כלי הקודש שניקבו, אם עושין בהן מעין מלאכתן שהיו עושין והן שלימים (כשהן שלימים) - מקדשין, ואם לאו - אין מקדשין ; וכולן אין מקדשין אלא בקודש.] :

אמר רב, ואיתימא רב אסי : אין מקדשין ליקרב, אבל מקדשין (כלי הלח את היבש) ליפסל (שאם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום - נפסל: דאהני ליה כלי להכשירו ליפסל, כדתנן [נעילה פ"ב מ"ח דף י.]) 'זמנחות - מועלין בהן משהוקדשו; קדשו בכלי - הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים [ובלינה]' .

איכא דמתני לה אהא: אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה וביכורים מן המדומע (ואף על פי שמותר לכהנים, דבעינן מותר לכל ישראל שנאמר (יחזקאל מה, טו) ממשקה ישראל = מן המותר לישראל), ואין צריך לומר מערלה וכלאי הכרם (שאסורה אף לכהנים); ואם הביא - לא קדש; אמר רב, ואיתימא רב אסי: לא קדש ליקרב, אבל קדש ליפסל (דלא נפקי לחול, וישרפו, שקדשם הכלי; והא דרב אסי לא מהדר אבכורים, אלא אמנחות: דבכורים - לאו קדושת כלי הוא, ומאי 'ליפסל' איכא? ומאי 'ליקרב' איכא? - הא לא קרבו).

תנו רבנן: כלי קדש שניקבו - אין מתיכין אותן (כמו שעושין למדות מנוקבות: שמתיכין אותן סביבות הנקב ונסתם הנקב), ואין מתיכין לתוכן אבר (לסתום הנקב); נפגמו (פגימה גדולה שתיקון השחיתה ניכר) - אין מתקנין אותן; סכין שנפגם - אין משחזין את פגימתה; נשמטה - אין מחזירין אותה (וכולוה משום דמיחזי כעניות, ולא אורח ארעא). אבא שאול אומר: סכין מטרפת היתה במקדש (שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד, ומטרפת את הקדשים), ונמנו עליה כהנים וגזוזה.

תנו רבנן: בגדי כהונה - אין עושין אותם מעשה מחט (לאורגן כמין יריעה ולעשותן אחרי כן לבוש תפור במחט) אלא מעשה אורג (כמין מלבוש אורגין אותן בכליהם), שנאמר (שמות כח, לב וכן שמות לט, כב) - על מעיל האפוד; שמות לב, כו - על הכתונת) מעשה אורג. נתגעלו - אין מכבסין לא בנתר ולא באהל ('אהל' מין כיבוס הוא שמעביר את הגיעול וכן 'נתר'). הא במים מכבסין (בתמיה)!! (כיון דטעמא משום דמיחזי כעניות הוא, מה לי נתר מה לי מים? הרי נתגעלו וכבסו! כל שכן דכי לא מחוור להו שפיר - גריעי טפיל) אמר אביי: הכי קאמר: הוגעו במים (כלומר: אם היה גיעולן מועט ולא הזקיקן אלא לכיבוס מים) - מכבסין אותו (אף) בנתר ואהל

(זבחים פח, ב) הוגעו לנתר ואהל (שנתגעלו גיעול רב: שהגיעו לזקק לכיבוס נתר ואהל) - אף במים אין מכבסים (תו לא מתקן להו כלל; 'אף במים' לאו לרבותא הוא, אלא למימרא ד'נתר' ו'אהל' דנקט - לאו לענין כיבוס נקט, דהיכא דאסור - אסור לגמרי, והיכא דשרי - שרי לגמרי! אלא לענין גיעול נקיט ליה, והכי קאמר: נתגעלו - אין מכבסין אותו כלל אם הוזקקו לנתר ואהל); ויש אומרים: אין מכבסין אותן כל עיקר, שאין עניות במקום עשירות.

תנו רבנן: מעיל כולו של תכלת היה, שנאמר (שמות כח, לא) ויעש את מעיל האפוד כליל תכלת; שוליו כיצד? מביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין (דברימונים נאמרו שלשה צבעים), ועושה אותן כמין דימונים שלא פיתחו פיהן (דרך דימונים כששוהין באילן אחר גמר בישולן: מתפתחין מאיליהן, כדרך שעושין קליפי אגוזים החיצונות), וכמין קונאות של קנסות שבדאשי תינוקות (בוטוני"ש עשוין כמין תיק של נחשת שעושין [בסוף] בית יד הרומח, שקורין ארישטייל, לשון (שמואל ב כא, טז) ומשקל קינו דישי בנינו, והתינוקות תולין אותו בראשי כובעי נצרים שעושין אותו למלחמתן שקורים הילמ"ש; 'קנסות שבדאשי תינוקות' לשון ו'קלסא דנחשא על רישיה'), ומביא שבעים ושנים זגין (אינצליט"ש) שבהן שבעים ושנים עינבלין (מה שתלוי בתוכן לקשקש, ותולה בו אצל הרמון; [והוא] פעמון כדכתיב פעמון ורמון (שמות לט, כד) ובתוך הרמונים דקרא - לאו בתוך החלל קאמר, אלא ביניהם: דפעמון אחד בין שני רמונים), ותולה בהן שלשים וששה כצד זה ושלשים וששה מצד זה (מלפניו ומלאחרי); רבי דוסא אומר משום רבי יהודה: שלשים וששה היו: שמונה עשרה מצד זה ושמונה עשרה מצד זה.

אמר רבי עיניני בר ששון: כמחלוקת כאן - כך מחלוקת במראות נגעים, דתנן [נגעים פ"א מ"ד]: 'מראות נגעים' (לטמא מפתוכין של לבן אדמדם ולבנים של נתקי הראש וזקן ושל נגעי בתיים [ובגדים]); רבי דוסא בן הרכינס אומר: ל"ו; עקביא בן מהללאל אומר: שבעים ושנים;

ואמר רבי עיניני בר ששון: למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה (ב'צו את אהרן': 'זאת תורת העולה' [ויקרא ו, ב] 'זאת תורת החטאת' [ויקרא ו, יח] ו'זאת תורת האשם' [ויקרא

ז,א] ו' [זאת תורת] זבח השלמים' [ויקרא ז,יא], והדר 'קח את אהרן ואת הבגדים' [ויקרא ח,ב] ? - לומר לך: מה קרבנות מכפרין - אף בגדי כהונה מכפרין: כתונת - מכפרת על שפיכות דם, שנאמר: (בראשית לז,לא) [ויקחו את כתנת יוסף] וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם (רמז הוא לעתיד שיכפר שפיכת דמים בכתנת; טבילה היינו כפרה); מכנסים - מכפרת על גילוי עריות, שנאמר: (שמות כח,מב) ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה [ממתנים ועד ירכים יהיו] (לחפות על גילוי עריות); מצנפת - מכפרת על גסי הרוח;

מנין?

אמר רבי חנינא: יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה; אבנט - מכפר על הרהור הלב;

היכא דאיתיה (שהיו חוגרין כנגד אצילי ידיהן, דהיינו כנגד הלב, כדי לפינן בפרק שני (לעיל דף יט.) מ'לא יחגרו ביזע' [יחזקאל מד,יח]);

חושן - מכפר על הדינין, שנאמר: (שמות כח,טו) ועשית חושן משפט [מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר תעשה אתו];

אפוד - מכפר על עבודת כוכבים, שנאמר: (הושע ג,ד) [כי ימים רבים ישבו בני ישראל אין מלך ואין שר ואין זבח ואין מצבה ו] אין אפוד ותרפים (נגלה עון תרפים; הא יש אפוד - אין תרפים; כך שמעתי במסכת ערכין (דף טז.));

מעיל - מכפר על לשון הרע;

מנין?

אמר רבי חנינא: יבא דבר שבקול (פעמונים שבו) ויכפר על קול הרע (גירסת רש"י: 'על העם': במחלוקת קרח, שהוא לשון הרע, שנאמר: אתם המיתם וגו' [במדבר יז,ו]);

וציץ - מכפר על עזות פנים: בציץ כתיב (שמות כח,לח) והיה על מצח אהרן [ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'] ובעזות פנים כתיב (ירמיהו ג,ג) [וימנעו רבבים ומלקוש לוא היה] ומצח אשה זונה היה לך [מאנת הכלם].

איני! והאמר רבי יהושע בן לוי: שני דברים לא מצינו להן כפרה בקרבנות, ומצינו לו כפרה ממקום אחר, ואלו הן: שפיכות דמים ולשון הרע: שפיכות דמים מעגלה ערופה, ולשון הרע מקטרת, דתני רב חנניה: מנין לקטרת שמכפרת? - שנאמר (במדבר טז,יב) [ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם] ויתן את הקטרת ויכפר על העם, ותני דבי רבי ישמעאל: 'על מה קטורת מכפרת? - על לשון הרע: יבא דבר שבחשאי' (שהיה לבדו שם, כדתנן: פורשין בין האולם ולמזבח בשעת הקטרה; וכל שכן מן ההיכל, שנאמר וכל אדם לא יהיה וגו' [ויקרא טז,יז] בסדר יומא (דף מד.)) ויכפר על מעשה חשאי' - קשיא לשון הרע אלשון הרע, קשיא שפיכות דמים אשפיכות דמים!?

לא קשיא: הא ידיע מאן קטליה (כתונת מכפרת על הציבור שלא יענשו), הא דלא ידיע מאן קטליה;

אי ידיע מאן קטליה - בר קטלא הוא (וכל כמה דלא קטליה - מיענשי, דכתיב ולא יכופר וגו' [במדבר לה,ג]) !?

(ומשני: במזיד ולא אתרו ביה) (דלאו בר קטלא הוא; הילכך ציבור מתכפרי בכתונת, והוא - נגעים באים עליו, כדאמר בערכין).

ולשון הרע אלשון הרע נמי לא קשיא: הא בצינעא (דהוה דבר שבחשאי - קטרת מכפרת, שהוא מעשה חשאי) הא בפרהסיא (שהוה דבר שבקול - קול פעמונים מכפר עליו).

הדרן עלך המזבח מקדש